

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT PASLAUGAS VILNIAUS TELEVIZIJOS BOKŠTE

2018 m. birželio 14 d. Nr. (18)SI-4)SP-56

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. kovo 15 d. gauta informacija apie tai, kad internetinėje svetainėje www.tvbokstas.lt skelbiama informacija, jog į Sausio 13-osios g. 10, Vilniuje, esančio televizijos bokšto (toliau – Bokštas) apžvalgos ratą ir kavinę – barą „Paukščių takas“, esančią pastato 19-ame aukšte, asmenys su judėjimo negalia, kai jiems judėti reikia vežimėlio, dėl evakuacijos galimybių nebuvimo neveikiant liftams, pakilti negali. Taip pat nurodoma, jog asmenys su regos negalia, kai jiems judėti reikia baltos vedlio lazdelės ar vedlio, ir asmenys su protine negalia, kai jiems reikia lydinčio asmens, – įleidžiami tik su lydinčiu asmeniu.

Lygių galimybių kontrolierės iniciatyva pradėtas tyrimas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu teikiant paslaugas.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2018 m. kovo 20 d. raštu Nr. (18)SI-4)S-210 kreipėsi į AB „Lietuvos radijo ir televizijos centras“ (toliau - Centras) administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar dėl kokių priežasčių asmenims, turintiems negalią (judėjimo, regos, psichikos), taikomi nurodyti apribojimai naudotis televizijos bokšte teikiamomis paslaugomis; paprašyta argumentuoti atskirai pagal kiekvieną negalios rūšį, kas nusprendžia, jog besilankančiam Bokšte, regos ar proto negalią turinčiam asmeniui, būtina lydinčio asmens pagalba, jei šį sprendimą priimti yra įgalioti televizijos bokšto darbuotojai, nurodyti, kokia tvarka tai atliekama; ar Bokšto pastatas, patalpos, įrengimai yra pritaikyti asmenims su negalia (pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 „Dėl STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. reikalavimai žmonių su negalia

reikmėms“ patvirtinimo“ patvirtino Statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2001 (toliau – Reglamentas) reikalavimus); ar televizijos bokšte yra įranga negalinčių savarankiškai judėti asmenų transportavimui (laiptų kopikliai, neštuvai ar pan.); ar televizijos bokšte yra darbuotojai, atsakingi už pagalbos teikimą avarijų ar kitų ekstremalių situacijų metu; paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje gautas 2018 m. kovo 27 d. Centro paaiškinimas, kuriame nurodoma, kad asmenys su negalia daugelį metų buvo priimami ir aptarnaujami Bokšte. Visi lankytojai galėjo pakliūti į Bokšto aikštelę, esančią 165 metrų aukštyje, 19-ame Bokšto aukšte. Centro taisyklės dėl neįgaliųjų asmenų galimybės lankytis Bokšto apžvalgos aikštelėje buvo pakoreguotos tik po 2017 metų rudenį įvykusio incidento. Nurodoma, kad 2017 m. spalio 12 d. išbandžius šildymo sistemą prieš žiemos šildymo sezoną ir pradėjus jos eksploataciją, 19-ame aukšte dėl netikėto sistemos gedimo įvyko patalpų uždūminimas. Incidento metu niekas nenukentėjo, visi restorano lankytojai ir personalas buvo operatyviai evakuoti evakuaciniais laiptais žemyn. Tačiau po šio įvykio Centro administracija, atsižvelgusi į gautas priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos rekomendacijas, atliko lankytojų saugumo ir užtikrinimo priemonių ir ekstremalios situacijos valdymo praktinę analizę. Analizė metu buvo nustatyta, kad dėl evakuacinės laiptinės siaurumo ir statumo praktiškai neįmanoma užtikrinti asmenų, turinčių judėjimo negalią, evakuacijos ir garantuoti jų saugumo. Regos ir proto negalią turintį asmenį, Centro manymu, lydintis asmuo, nors ir nelengvai, bet vis tiek galėtų nuvesti evakuaciniais laiptais žemyn. Negalią turinčių asmenų evakuacijos sudėtingumas kelia didelę grėsmę kitų lankytojų saugumui.

Paaškinime teigiama, jog Centras, atsižvelgdamas į 2017 m. spalio 12 d. įvykusį incidentą ir vertindamas tai, kad laikinai apribojant asmenų, turinčių judėjimo negalią, patekimo galimybes į Bokšto apžvalgos aikštelę, bus maksimaliai pasiektas minėtų asmenų saugumas, kuris šiuo atveju laikytinas užtikrinantis ypatingos vertybės įgyvendinimą, ėmėsi atitinkamų priemonių. Tokie apribojimai yra tik laikino pobūdžio, atsiradus galimybei įgyvendinti numatytus Bokšto renovacijos sprendimus ir planus, neįgaliesiems vėl bus sudarytos sąlygos pakilti į Bokšto apžvalgos aikštelę.

Taip pat nurodoma, kad Centras, prieš priimdamas sprendimą pakeisti lankymosi Bokšte taisykles, taip pat vertino kitų šalių praktiką – nepavyko rasti nei vienos šalies, kurioje televizijos bokštų administracija leistų asmenims su neįgaliųjų vežimėliais pakilti į bokšto viršų (pvz., Berlyno bokštas, Paryžiaus Eifelio bokšte neįgaliesiems leidžiama pakilti į 1 ir 2 auštą, tačiau į viršų patekti galimybė ribojama). Centro vertinimu, tokių taisyklių nustatymas, esamomis techninėmis sąlygomis, yra tinkamiausia priemonė, siekiant užtikrinti asmenų, turinčių negalią saugumą, kadangi kol neįgyvendinti Centro parengti sprendimai ir planai dėl Bokšto rekonstrukcijos, tol yra pernelyg rizikinga leisti asmenims, turintiems judėjimo negalią, ar asmenims, turintiems regos ar protinę negalią, be lydinčio asmens pakilti į Bokšto apžvalgos aikštelę.

Bokštas buvo suprojektuotas ir statytas XX a. 8-ajame dešimtmetyje. Tuo metu nebuvo reikalavimų pritaikyti patalpas asmenims su negalia ar užtikrinti asmenų su negalia evakuaciją esant ekstremalioms situacijoms. Dėl šios priežasties Bokšte nėra suprojektuoti evakuacijos keliai, kurie tiktų žmonių su negalia evakuacijai. Liftai, kilus gaisrui, automatiškai nusileidžia į 1-ą aukštą ir atsijungia, todėl nėra galimybės saugiai evakuoti žmonių su negalia gaisro metu. Centras ieško sprendimų, kurių dėka būtų užtikrinta galimybė visiems be jokių išlygų asmenims laisvai patekti į Bokšto patalpas, laisvai judėti ir naudotis visomis pagrindinėmis ir pagalbiniomis, įskaitant ir evakuacinę laiptinę, patalpomis. 2015 m. buvo parengti Bokšto rekonstrukcijos projektiniai pasiūlymai, kuriuos įgyvendinus, būtų užtikrintos esminės Bokšto inžinerinių konstrukcijų ir sistemų korekcijos bei saugių evakuacinių kelių suformavimas. Šiuo metu yra ieškoma galimybės finansuoti Bokšto rekonstrukcijos projektą.

Nurodoma, kad lankymosi Bokšte taisykles nustato ir keičia Centro administracija. Taisyklės yra privalomos Centro darbuotojams, kurie tiesiogiai susiduria su Bokšto lankytojais ir priima sprendimą dėl asmenų įleidimo į Bokštą. Informacija viešai pateikiama tam, kad asmuo, besilankantis Bokšte, būtų informuotas apie galimą riziką ir prisiimtų atsakomybę laikytis nurodytų taisyklių, kurių paskirtis yra užtikrinti maksimalų asmenų su judėjimo, regos ar protine negalia saugumą ekstremalios situacijos atveju. Centras mano, kad būtų įmanoma detaliai ir tiksliai surašyti instrukcijas darbuotojams, neturintiems medicininio išsilavinimo, bei prašyti jų gebėjimu sveiko proto pagalba įvertinti individualias situacijas įleidžiant asmenims į Bokštą ir nuspręsti, kada reikalauti, jog asmuo į Bokštą kiltų tik su kito suaugusiojo asmens palyda tam, kad būtų užtikrinta pačių saugumas.

Šiuo metu Bokšto pastatas ir jame esantys įrengimai nėra iki galo pritaikyti asmenims, turintiems negalią, tai paaiškėjo įvykus aukščiau minėtam incidentui. Bokšte nėra suprojektuoti

tinkamai evakuacijos keliai, kurie tiktų žmonių su judėjimo negalia evakuacijai. Evakuacijai yra skirta tik itin siaura ir stati evakuacinė laiptinė, kurioje netelpa neįgaliojo vežimėlis, laiptinę sudaro 940 stačių ir siaurų laiptų. Kilus gaisrui, liftai automatiškai nusileidžia į 1 aukštą ir atsijungia, todėl nėra galimybės evakuoti žmonių su negalia gaisro metu. Tačiau pažymėtina, jog asmenims, turintiems judėjimo negalią, yra užtikrinta galimybė patekti į Bokšto pirmąjį aukštą, jame įrengtas pandusas remiantis Reglamentu. Pagrindinis įėjimas į pastatą ir prieigos prie jo įrengtos taip, kad asmenims, turintiems judėjimo negalią nebūtų jokių kliūčių savarankiškai patekti į Bokšto pastato vidų. Įrengtas pandusas atitinka Reglamento 64 punkte nustatytus dydžius. Yra pritaikytos įėjimo durys – varstomosios. Prieš vidinio kiemo duris yra lygi aikštelė, ne mažesnė nei 1500 mm x 1500 mm. Bokšto pagrindinio astato 1 aukšto koridoriai yra ne siauresni nei 1500 mm. Prieš kiekvienas duris, kurios yra koridoriuje, yra lygios aikštelės, kuriose asmenys, turintys judėjimo negalią, gali laisvai judėti. Lygių skirtumai ir nelygumai koridoriuose yra ne didesni nei 20 mm. Bokšto patalpose yra įrengti specialūs tualetai, skirti asmenims, turintiems judėjimo negalią. Bokštas yra senos statybos, kuomet nebuvo taikomi šiuolaikiniai reikalavimai dėl pritaikymo neįgalių asmenų poreikiams. Evakuacinėje laiptinėje nėra sumontuota įranga negalinčių savarankiškai judėti asmenų transportavimui. Neįgaliojo vežimėlis netelpa į evakuacinę laiptinę. Laiptų kopiklių nėra, o du neštuvai yra Bokšto 19 aukšte (Bokšto restorano tarnybinėse patalpose prie išėjimo į 18 aukštą, kuriame yra evakuacinis kambarys). Centras ieško galimybių kaip įmanoma greičiau išspręsti šį klausimą tam, kad būtų užtikrintas visų be išimties asmenų saugumas ir nekiltų grėsmė jų gyvybei, esant ekstremalioms situacijoms.

Nurodoma jog Bokšte yra darbuotojai, atsakingi už pagalbos teikimą avarių ar kitų ekstremalių situacijų metu. Šie asmenys koordinuoja žmonių judėjimo kryptis nelaimės metu, nurodo evakuacinius išėjimus. Centro Ekstremalių situacijų valdymo plano 5 skyriaus 5.3 punkte yra numatyta, kad padalinių vadovai yra atsakingi už darbuotojų ir kitų asmenų evakuaciją iš pavojaus vietos, svečiai ir klientai evakuojami ta pačia tvarka padedant Centro darbuotojams (5.6 p.), kavinėje „Paukščių takas“ lankytojų evakuaciją organizuoja barmenas (5.7 p.). Pagal Centro Ekstremalių situacijų valdymo plano priedo „Veiksmų kilus gaisrui planas“ 8 dalyje nustatyta, kad evakuaciją vykdo vadovai, barmenas, darbuotojai. Centro darbuotojams yra reguliariai vedami ekstremalių situacijų mokymai, jie vyksta teisės aktų nustatyta tvarka. Centro įsitikinimu, taisyklių priėmimas, kuriomis nuspręsta apriboti asmenų su negalia patekimą į Bokšto 19 aukštą, yra objektyviai teisingas ir nepažeidžia nediskriminavimo principo, kadangi taip siekiama užtikrinti asmenų teisę į gyvybę ir saugumą, taikomos priemonės proporcingos siekiama tikslui – asmenų saugumui, pasiekti.

Centras 2018 m. balandžio 4 d. suorganizavo susitikimą – diskusiją Bokšto pastate situacijai spręsti. Susitikime dalyvavo Lietuvos neįgaliųjų forumo, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos, Bendrijos „Pagava“, Lietuvos kurčiųjų draugijos, Lietuvos žmonių su negalia sąjungos, Lietuvos paraplegikų asociacijos, Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sisisiekimo ministerijos, Vilniaus apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos, Tarnybos atstovai bei Centro generalinis direktorius bei administracijos darbuotojai.

Susitikimo metu buvo pasikelta į Bokšto 19-ą aukštą, kuriame įsikūrusi apžvalgos aikštelė bei kavinė, aprodytos evakuacinės patalpos, esančios po kavine, bei evakuacijos galimybės. Paašškinta, kad Evakuacijos metu liftai automatiškai nusileidžia į Bokšto pirmą aukštą ir sustoja. Lankytojai bei Bokšto kavinės darbuotojai evakuacijos metu (priklausomai nuo to, kurioje vietoje kyla gaisras ar kitas pavojus), evakuojasi į Bokšto 18 aukštą, kuriame įrengta evakuacinė patalpa arba Bokšto apačią. Į Bokšto apačią bei evakuacinę patalpą patenkama siaurais, stačiais laiptais, laiptinės plotis vietomis siekia tik 0,7 m. Į Bokšto apačią lipama 940 laiptų, į evakuacinę patalpą – 22 laiptus. Taigi evakuacijos galimybės bei saugumo užtikrinimas Bokšte yra itin apsunkintas dėl techninių -inžinerinių Bokšto projektavimo ypatumų.

Susitikimo metu buvo išsakyti jame dalyvavusių neįgaliuosius asmenis atstovaujančių organizacijų, valstybinių institucijų, Bokšto administracijos pasiūlymai dėl užtikrinimo asmenims su negalia lankytis Bokšto apžvalgos aikštelėje, tuo pačiu užtikrinant asmenų saugumą bei evakuacijos galimybes. Pateikti šie neįgaliuosius asmenis atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų bei valstybinių institucijų atstovų pasiūlymai: leisti pasikelti žmonėms su negalia į 19-ą Bokšto aukštą, tačiau riboti vienu metu kylančiųjų skaičių, pvz.: vienu metu viršuje gali būti tik 2 asmenys su judėjimo negalia; siūlyta įsigyti evakuacinius čiužinius, su kuriais, neįgaliųjų atstovų teigimu, transportuoti tiek vaikščiojimo negalią turintįjį, tiek lankytoją, kuriam sutriko sveikata, yra daug paprasčiau nei nešti jį ant pečių; parengti informacinio pobūdžio garsinę bei vaizdinę medžiagą (filmukus), kuriuose būtų pateiktos instrukcijos, kaip elgtis ištikus kritinei situacijai, bei tuo pačiu su juo supažindinti visus Bokšto lankytojus, ketinančius pakilti į Bokšto 19 aukštą; pritaikyti šiuo metu esančią priešgaisrinę sistemą klausos negalią turintiems žmonėms; vykdyti privalomą registraciją „Lankytojų žurnale“ (patalpinti žinutę internetiniame puslapyje, kuria žmonės bus perspėjami, kad lankytojai, nusprendę pasikelti į viršų, prisiima atsakomybę už savo saugumą, ištikus nelaimę; leisti rezervuoti asmenų su negalia atvykimą į Bokštą iš anksto, apie atvykimą pranešant mažiausiai prieš 24 val. (Centro administracija pasirūpina, kad neįgalųjį lydėtų apmokyta apsauga), tokiu atveju budėtų papildomas apsaugos darbuotojas, apmokytas

elgtis tokiomis situacijomis; restorane įrengti pandusą, kad vežimėlyje sėdintis asmuo galėtų privažiuoti prie stalelių; pasirūpinti sauskelnėmis evakuacijos kambaryje.

Lygių galimybių kontrolierė 2018 m. gegužės 9 d. raštu Nr. (18)SI-4)S-306 pakartotinai kreipėsi į Centro administraciją, prašydama nurodyti, kokie Centro sprendimai priimti po 2018 m. balandžio 4 d. vykusio susirinkimo; ar ketinama pakeisti/panaikinti apribojimus asmenims, turintiems judėjimo, regos bei psichikos negalią, naudotis televizijos bokšto apžvalgos ratu ir kavine – baru „Paukščių takas“, esančiais pastato Sausio 13-osios g. 10, Vilniuje, 19-ame aukšte.

2018 m. gegužės 16 d. gautas Centro raštas Nr. 4A-82/2.5-42, kuriame nurodoma, jog per laikotarpį nuo 2018 m. balandžio 4 d. iki 2018 m. gegužės 15 d. atliko neįgaliuosius asmenis atstovaujančių organizacijų bei institucijų išsakytų pasiūlymų bei idėjų analizę, taip pat kai kurių evakuacinių priemonių bandymus bei suformavo realiai įgyvendinamą organizacinį modelį, pagal kurį žmonėms su judėjimo negalia būtų sudaryta galimybė keletą kartų per metus saugiai pakilti į Bokšto apžvalgos aikštelę. Tuo būdu dalis pasiūlymų, aprašytų 2018 m. balandžio 4 d. susitikimo protokole, Centras priima ir dės pastangas juos įgyvendinti, dėl dalies jų siūlo alternatyvius sprendimus, dėl kurių nuspręsta kreiptis į nepriklausomus ekspertus, dalies jų Centras nemato galimybės realizuoti. Esminė Centro pozicija – ieškoti sprendimų, kurie leistų įgyvendinti žmonių su negalia poreikį lankytis Bokšte, taip pat Centro prievolę užtikrinti asmenų saugumą. Remdamasis šia nuostata, 2018 m. balandžio 20 d. susitikime su Seimo nariu Justu Džiugeliu Centras pateikė galiojančios tvarkos pakeitimo projektą: keletą kartų per metus lankytojams su judėjimo negalia būtų suteikta galimybė saugiai pakilti į Bokšto apžvalgos aikštelę. Tomis dienomis jų saugumą užtikrintų specialiai parengtų savanorių komandos, kurios budėtų Bokšte ir būtų pasirėngusios evakuoti neįgaliuosius, jeigu kiltų ekstremali situacija. Būtų vykdoma asmenų su judėjimo negalia išankstinė registracija. Šis pasiūlymas buvo sutiktas su susidomėjimu ir pritarimu, jį realizuojant organizuoti pokalbiai su Lietuvos kariuomene bei Šaulių sąjunga. Rašte nurodoma, kad Centras 2018 m. balandžio 26 d. pateikė paraišką Susisiekimo ministerijai Bokšto rekonstrukcijos projektui finansuoti. Gavus finansavimą, būtų galutinai išspręsti asmenų su negalia lankymosi Bokšte klausimai.

2018 m. gegužės 22 d. Centras organizavo antrąjį susitikimą su neįgaliuosius asmenis atstovaujančių organizacijų, valstybių institucijų, Tarnybos bei Centro administracijos atstovais. Susitikimo metu aptartos galimybės asmenims su judėjimo negalia saugiai lankytis Bokšte, ieškota bendro sprendimo galimybių.

2018 m. birželio 6 d. Tarnyboje gauta Centro parengta prezentacija, kurioje nurodoma, kokios priemonės yra diegiamos bei kokių ketinama imtis, siekiant užtikrinti asmenų su judėjimo negalia saugų patekimą į Bokšto apžvalgos aikštelę:

1) mikrofonas, naudojamas suteikti informaciją lankytojams per įgarsinimo sistemą apie ekstremalią situaciją ir evakuacijos pradžią ir tvarką. Kavinės barmenas juo praneš apie ekstremalią situaciją;

2) megafonas, naudojamas suteikti informaciją lankytojams per įgarsinimo sistemą apie ekstremalią situaciją bei evakuacijos pradžią ir tvarką, išjungus elektros maitinimą;

3) gaminamos plastikinės lentelės su užrašu „Evakuacija. Sekite paskui mane“ trimis kalbomis, kurias padavėjai rodys lankytojams. Jos pritaikytos žmonėms su klausos negalia;

4) gaminamas pieštas filmukas, kuriame vaizduojamas ekstremalios situacijos įvykis ir lankytojų veiksmai, – ko jie turi klausyti ir ką veikti, vykstant evakuacijai. Filmukas bus rodomas 1-ame Bokšto aukšte, kavinės televizorių ekranuose, esančiuose virš stalų;

5) įsigyta medicininė žmonių su judėjimo negalia transportavimo kėdutė, tačiau po įvykdyto bandymo transportuoti žmogų kėdutėje evakuacine laiptine, įsitikinta, kad kėdutė netinkama nuleisti žmogų Bokšto evakuaciniais laiptais iš 19 aukšto į 18 aukštą. 2018 m. gegužės 22 d. susitikimo metu jo dalyviams buvo pademonstruota filmuota medžiaga iš vykdyto bandymo Vilniaus Bokšte;

6) informacinės nuorodos lauke prie Centro patalpų ir pakeliui į Bokštą: nuspręsta atkreipti lankytojų su judėjimo negalia dėmesį į būtinybę skambinti kontaktiniu telefonu. Papildoma informacinė lenta, skelbianti informaciją lankytojams su judėjimo negalia Bokšto prieigose;

7) Lietuvos šaulių sąjungos savanorių įtraukimas į galimybės realizavimą žmonėms su judėjimo negalia aplankyti Bokštą; asmenims su judėjimo negalia lankantis Bokšte, jame būtų savanoriai (2 savanoriai vienam žmogui ratukuose); Mindaugas Milius, Lietuvos šaulių sąjungos Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vadas, pristatė savanorių darbo principus ir negarantavo savanorių dalyvavimo lankytojų su negalia buvimo Bokšte organizavime, bet prašė būti informuojamas apie savanorių poreikį organizuojant žmonių su negalia vizitus į Bokštą, žadėjo ieškoti galimybių padėti;

8) išankstinė registracija žmonių su judėjimo negalia - 3 (trys) dienos per metus, skirtos žmonių su judėjimo negalia Bokšto lankymui (gegužės, liepos, rugsėjo mėnesiais);

9) ribojamas žmonių su negalia kiekis kavinėje vienu metu - 2 žmonės su judėjimo negalia per 1 val. su 4 lydinčiais apsaugos darbuotojais (arba šaulių sąjungos savanoriais);

10) kavinėje panduso įrengimas privažiavimui prie lango ir stalų.

Pristatyta siūloma Bokšto internetinio puslapio komunikacija su keičiamomis formuluotėmis; papildomai bus aprašytas kelias, kaip patekti į Bokštą žmonėms su judėjimo negalia.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Centro administracija, teikdama lankymosi Bokšto 19-ame aukšte esančioje apžvalgos aikštelėje bei kavinėje paslaugas, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktų nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas; suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais

asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ komentare (toliau – Komentaras) nurodė, jog prieinamumas yra būtina asmenų su negalia savarankiškumo ir galimybės visavertiškai bei lygiomis teisėmis su visais asmenimis dalyvauti visuomeniniame gyvenime sąlyga. Neužtikrinus fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo, asmenys su negalia neturėtų lygių galimybių dalyvauti bendruomenės, kurioje jie gyvena, veikloje (Komentaro 1 p.).

Konvencija nustato pareigą visiems, tiek privatiems, tiek viešiesiems, subjektams, nepaisant jų teisinės formos, užtikrinti prieinamumą jų nuosavybės teise valdomuose pastatuose, taip pat padaryti prieinamą transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją bei komunikacijos priemones, paslaugas. Visi paslaugų teikėjai, tiek privatūs, tiek viešieji, privalo užtikrinti paslaugų prieinamumą, jeigu tik paslauga ar prekė yra teikiama ar prieinama visuomenei. Tokios pareigos pažeidimas yra laikomas diskriminaciniu elgesiu (Komentaro 13 p.). Prieinamumas yra būtina sąlyga, asmenims su negalia užtikrinant jų pagrindines teises ir laisves, galimybę gyventi savarankiškai, dalyvauti visuomeniniame gyvenime (Komentaro 14 p.).

Konvencijos 9 straipsnyje įtvirtinta prieinamumo pareiga turi būti įgyvendinama dviem aspektais:

- 1) užtikrinant naujai projektuojamų, statomų ar gaminamų objektų, aplinkos, prekių, produktų bei paslaugų prieinamumą;

2) pašalinant kliūtis jau pastatytuose statiniuose, kitoje fizinėje aplinkoje, asmenims su negalia naudojantis transportu, informacija bei komunikacijos priemonėmis, prekėmis bei paslaugomis, prieinamomis visuomenei (Komentaro 24 p.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai (Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 3 dalis).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tyrimo metu nustatyta, jog šiuo metu Bokšto internetinėje svetainėje www.tvbokstas.lt pateikiamoje informacijoje apie paslaugų teikimą yra visiškai ribojamos asmenų su judėjimo negalia galimybės pasikelti į Bokšto 19-ame aukšte esančią kavinę bei apžvalgos aikštelę, taip pat nustatomi apribojimai asmenims turintiems regėjimo ir proto negalią – asmenys įleidžiami tik su lydinčiu asmeniu. Pažymėtina, jog judėjimo, regos ir proto negalią turintiems asmenims taikomi

apribojimai atitinka tiesioginės diskriminacijos, įtvirtintos Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje, apibrėžimą ir diskriminuoja asmenis su negalia paslaugų teikimo srityje.

Atkreiptinas dėmesys, jog Centro administracija paslaugų teikimo Bokšte apribojimą pateisina, jo taikymą motyvuodama menkomis saugumo bei evakuacijos kritinės situacijos atveju galimybėmis. Tyrimo metu nustatyta, jog šiuo metu egzistuojančios saugumo bei evakuacijos priemonės ir galimybės yra itin ribotos dėl Bokšto konstrukcijos ypatumų, t. y., į evakuacinę patalpą, esančią Bokšto 18-ame aukšte ar į Bokšto apačią patenkama evakuacine laiptine, siaurais, stačiais laiptais. Kaip nustatyta iš Bokšto pateiktų paaiškinimų bei atliktų evakuacijos bandymų, galimybė evakuoti asmenį, esantį neįgaliojo vežimėlyje, yra itin apsunkinta, tam reikalingi apmokyti, turintys specialų pasirengimą asmenys.

Pažymėtina, jog Centro administracijai minėtoje interneto svetainėje paskelbus informaciją apie taikomus apribojimus bei į tai atkreipus dėmesį neįgaliuosius asmenis atstovaujančioms organizacijoms, Centro administracija inicijavo diskusijas, pokalbius, aktyviai ėmėsi ieškoti sprendimų situacijai spręsti. Įvykusių susitikimų, diskusijų metu, atsižvelgiant į priešgaisrinės saugos specialistų, neįgaliuosius asmens atstovaujančių organizacijų, valstybinių institucijų atstovų pateiktas nuomones, rekomendacijas, taip pat į Centro atliktą situacijos analizę, pateiktus evakuacijos bandymų rezultatus, prieita prie kompromisinio situacijos galimo sprendimo būdo, su kuriuo iš esmės sutiko tiek neįgaliuosius asmenis atstovaujančių institucijų atstovai, tiek Centro administracija. Nutarta iš anksto paskelbti keletą dienų per metus, kuriomis bus teikiamos lankymosi Bokšto kavinėje bei apžvalgos aikštelėje paslaugos asmenims, turintiems judėjimo negalią, tuo pačiu užtikrinant Bokšte besilankančių asmenų saugumą bei evakuacijos organizavimą, Bokšte budint apmokytiems saugos darbuotojams ar Lietuvos Šaulių sąjungos savanoriams.

Atsižvelgiant į tai, jog tyrimo metu gauti duomenys patvirtino, kad dėl Bokšto konstrukcijos evakuacijos galimybės asmenims su judėjimo negalia kritinių situacijų atvejais yra itin apsunkintos, laikytina, jog toks Centro administracijos pasiūlytas ketinamas organizuoti paslaugos teikimo būdas minimaliai atitiktų įstatymų nustatytą reikalavimą paslaugų teikėjams užtikrinti teisę gauti paslaugas visiems asmenims, nepaisant jų negalios.

Akcentuotina, jog Centro organizuotų susitikimų metu neįgaliuosius asmenis atstovaujančių organizacijų atstovai išsakė nuomonę, jog Centro skelbiama informacija apie taikomus ribojimus asmenims, turintiems regos bei proto negalią (įpareigojimas atvykti su lydinčiu asmeniu), nėra pagrįsti, žemina šių asmenų orumą, ir negalėtų būti pateisinami saugumo reikalavimais. Su tuo sutiko ir Centro administracijos atstovai. Pažymėtina, jog asmenims,

turintiems regos bei proto negalią, neturėtų būti taikomos jokios specialios sąlygos ar apribojimai, siekiant pasinaudoti Bokšte teikiamomis paslaugomis. Manytina, jog bendro pobūdžio informacija apie saugumą bei galimus pavojus saugumui, asmenims, siekiantiems pasinaudoti Bokšte teikiamomis paslaugomis, taip pat papildomos Centro siūlomos garsinės/vaizdinės priemonės būtų pakankamos saugumo užtikrinimo priemonės. Pabrėžtina, jog Centro siūlomoje keisti informacijoje, skirtoje lankytojams, neturėtų būti išskiriami asmenys, turintys regėjimo ar proto negalią.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog Centras, teikdamas paslaugas, neužtikrino Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktuose įtvirtintos pareigos visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokias pačias paslaugas ir tokiu būdu diskriminavo negalią turinčius asmenis.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 3 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti Centrai nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus bei sudaryti sąlygas visiems asmenims, nepaisant jų negalios, gauti Centro teikiamas paslaugas.
2. Įpareigoti Centro generalinį direktorių išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Centro generalinį direktorių.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė